DE CHINESCHE FEESTDAGEN

VOLGENS

DEN JAVAANSCHEN ALMANAK

VOOR HET JAAR *DAL* 1783.

(J. C. 1854/55).

TOEGELICHT DOOR

Dr. J. HOFFMANN.

De onderstaande aanteekeningen nopens de Chinesche feestdagen, die in den Javaanschen Almanak voor het jaar *Dal* 1783, aangehaald zijn, zijn haar ontstaan verschuldigd aan eenige vragen, die de Heer Mr. S. KEYZER, — tijdens hij zich onledig hield met een onderzoek van genoemden Almanak, aan steller dezes deed.

De Javaansche Almanak bevatte in eene bijzondere kolom ook eene opgave der Javaansche, Europesche, Arabische en Chinesche feestdagen, zijnde de namen der laatsten in het Javaansche schrift uitgedrukt; en er rees toen de vraag, welke feestdagen der Chinezen daarmede bedoeld zijn.

In de onderstelling, dat datgene, wat de Heer Mr. S. KEYZER over den Javaanschen Almanak zou mededeelen, voor het Tijdschrift van het Koninklijk Instituut voor de Taal- Land- en Volkenkunde van Neêrlandsch Indië bestemd was, heeft steller dezes gemeend, over de vraagpunten, naar gelang zich min of meer stof daarvoor aanbood, ook min of meer te mogen uitwijden, en hij heeft dus datgene, wat eenige Chinesche en Japansche bronnen aangaande den oorsprong en de beteekenis dezer feestdagen bevatten, mede opgenomen. Her verslag van den Heer S. KEYZER over den Javaanschen Almanak werd evenwel onder het letterkundige nieuws der Tjaraka Welanda 1855. No. 6, geplaatst, terwijl

de aanteekeningen over de Chinesche feestdagen ter beschikking van de Redaktie der Bijdragen tot de Taal- Land- en Volkenkunde van Neêrlandsch Indië werden gesteld.

Daar het steller dezes gepast schijnt, dat de aanteekeningen van de Chinesche feesten, welker vermelding slechts een ondergeschikt deel van den Javaanschen almanak uitmaakt, worde voorafgegaan door eene beknopte schets van den inhoud en de inrigting van dezen, zoo neemt hij de vrijheid van datgene wat dienaangaande in de Tjaraka vermeld is, eenige regels hier over te nemen.

"De eerste bladzijde van dit nieuw product van Javaansche letterkunde heeft den titel: *Almanak voor het jaar Dal* 1783, gedrukt bij de Heeren OLIFANT EN COMP., te Samarang."

"Voor onze lezers, die onbekend mogten zijn met de Javaansche tijdrekening, stippen wij aan, dat de Javanen tijdkringen hebben, Windoe genaamd, bestaande uit acht jaren, die zij in deze volgorde de namen van Arabische letters geven: Alip, Ehé, Djimawal, Djé, Dal, Bé, Wawoe, Djimakir. Het tegenwoordige Javaansche jaar 1783 is begonnen 24 September 1854 en eindigt 12 September 1855."

"De tweede bladzijde verklaart de in Europesche almanakken gebruikelijke teekens voor den toestand van de maan, en op de derde bladzijde vindt men een opgaaf van de zons- en maansverduisteringen, welke in dat jaar zullen plaats hebben."

"De bladzijden 4—51 zijn aan den eigenlijken almanak gewijd. Ieder van de twaalf maanden, welke genoemd worden Moekaram of Soera, Sapar, Rabingoelawal of Moeloed, Rabingoelakir, Djoemadilawal, Djoemadilakir, Redjeb, Roewah of Saban, Ramelan of Sijam, Sawal, Doelkangidah en Doelkidjah of Besar, beslaat vier bladzijden. In iedere maand zijn in afzonderlijke kolommen opgegeven de namen van de dagen volgens de Mohammedaansche en Javaansche week, de dag van de maand, de Woekoe's en de Mangsa's en de dagen daarvan, de Mohammedaansche maand met haar dagen, de Chinesche maand met haar dagen, de Europesche maand met haar dagen, de toestand van de Maan en ten laatste de feestdagen."

"De namen van de zeven dagen der Mohammedaansche week zijn de

Arabische telwoorden, Ngakad, Senèn, Salasa, Rebó, Kemis, Djoemoengah en Saptoe."

"De namen van de vijf dagen der Javaansche week zijn Legi, Pahing, Pòn, Wage, Kliwòn."

"De Woekoe's zijn tijdperken van zeven dagen; zij zijn ten getale van dertig en staan ieder onder een Godheid, die de zeven dagen van de week regeert. De eigenschappen, die aan deze Godheden worden toegeschreven, geven de grondslagen voor het stelsel van gelukkige en ongelukkige dagen en voor de voorspellingen, die bij de Javanen in gebruik zijn. De namen van deze dertig Woekoe's zijn: Maktal, Woejé, Manahil, Prangbakat, Bala, Woegoe, Wajang, Koelawoe, Doekoet, Watoegoenoeng, Sinta, Landep, Woekir, Koerantil, Tòloe, Goembreg, Warigalit, Warigagoeng, Djoeloengwangi, Soengsang, Galoengan, Koeningan, Langkir, Mandasija, Djoeloengpoedjoet, Pahang, Koeroeweloet, Marakèh, Tambir en Mandangkoengan."

"De mangsa's (moesson), tijdsafdeelingen voor den landbouw belangrijk, zijn ten getale van twaalf en heeten: Kasa, Karó, Katiga, Kapat, Kalima, Kanem, Kapitoe, Kawòloe, Kasanga, Kasadasa, Desta, Sada. De duur van iedere mangsa is niet zeker bepaald; de schrijver heeft de opgave van den Mas Pangoeloe (Hoogepriester) te Soerakarta gevolgd."

"In de kolom, voor de feestdagen bestemd, worden de Javaansche feesten, daarenboven de Europesche, Arabische en Chinesche opgegeven.

"De Javaansche feestdagen te Soerakarta zijn de geboortedag van den Soesoehoenan Pakoeboewana den VII^den^ (15de Soera), de geboortedag van den Pangéran Adipati Arja Praboe Prang Wedana (8ste Sapar), Garebeg Moeloed (geboorte van Mohammed 12de Moeloed), Garebeg Sijam (1ste Sawal, het ontbijtfeest na de vasten) en Garebeg Besar (10de Besar, offerhande van Ismaïl)."

Wat nu de Chinesche feestdagen betreft, vinden wij in den Almanak de navolgende opgenoemd:

1854,	December,	22.	Tangtjiq.
1855	[Februarij,	17.	Het Chinesche Nieuwjaar.]
„	Maart,	2.	Tjapgómèq.

1855,	April, 5.	Tjingbing.
„	Junij, 18.	Pèqtjoen.
„	September, 10.	Tjijóka.

1854, *December* 22. *Feest Tang tjik.*

De 22ste December 1854 beantwoordt aan den 3den dag der 11de maand van den Chineschen almanak over het 4de jaar van Hiën-foeng, den thans regerenden Keizer van China. De Chinezen op Java volgen dus den Chineschen Rijksalmanak, niet dien van *T'aí-p'ing-wang*, het geheimzinnig hoofd der Insurgenten, die met den 4den Februarij 1853 eenen eigen almanak heeft ingevoerd, om ook daardoor aan zijnen aanhang zijne onafhankelijkheid van het gevestigd gezag te toonen.

De 22ste December van het jaar 1854, zijnde het vijfde van den Cyclus van zestig, is de dag van het zonnestilstandspunt van den winter, in het Chineesch *Toëng-tschí*[1] genoemd, waarop het in den Javaanschen almanak opgegeven *Tang-tjik* schijnt te doelen. De juiste bepaling van dit tijdstip dient tot grondslag voor de vaststelling van den almanak. Het feest, dat op dezen dag plaats heeft, behoort dus tot de naar de zon geregelde, vast bepaalde feesten der Chinezen, en wordt in China door eene plegtige offerande gevierd, die de Keizer in persoon den Hemel brengt, terwijl de offerande op den dag van het zonnestilstandspunt van den zomer (22sten Junij) door hem aan de Aarde wordt toegebragt. In China, als ook in Japan, wenscht men op dezen dag elkander geluk, dat men het begin van het nieuwe astronomische jaarperk beleefd heeft. Aan het Chinesche hof verschijnen de hooge ambtenaren en hovelingen in gala en leggen in feestelijken optogt hunnen gelukwensch af, terwijl men overal, in paleizen en in hutten, dezen dag met drinkgelagen en heilwenschen viert[2]. Ook is het een oud gebruik, dat

---

1 冬至.

2 De Japansche almanak *Kwarts-rei fak-boets zen*, 11de maan, bld. 3.

de getrouwde vrouwen op dezen dag sokken en schoenen, die ze zelven vervaardigd hebben, aan hunne schoonouders aanbieden, met den wensch dat zij ze lang dragen mogen [1].

De geneesheeren in China vieren tevens een feest ter eere van hun' gildeheer, het "feest van den goddelijken landbouwer [2]," die het eerst de geneeskracht van het plantenrijk onderzocht en de geneesmiddelen aangewezen heeft [3].

1855, *Maart* 2. *Feest Tjap gó mèk.*

De 2de Maart 1855 komt overeen met den 14[den] dag der eerste maand van den Chineschen almanak over het 5de jaar van *Hiĕn foeng*. Op den dag der eerste volle maan van ieder jaar, in den regel de 15de der eerste maan, — dus in het thans loopend jaar de 3de Maart, vieren de Chinezen het bekende Lantaarnfeest, dat ze *Scháng yoeĕn* [4] of "het eerste begin" noemen, gewoonlijk echter met den naam van "eerste maan's vijftiende dag" bestempelen. De daarvoor gebezigde schriftteekens zijn:

正 月 十 五 日

die naar gelang der verschillende tongvallen verschillend worden uitgesproken. In de ambtstaal luiden ze *Tschíng-yoeĕ schĭ-wŏe-jĭ;* in den tongval van Canton heet de 15de dag *Schap-ng-yat*, in dien vau Fŏ-kién *Tschap-gŏe-yiĕt*, onder de Chinezen op Java *Sap-gŏoe-yiet* en *Sap-gooe-ñiĕt*, aan welken vorm het in den Javaanschen almanak gebezigde *Tjap-gŏ-mĕk* het meest schijnt te beantwoorden.

Daar de 15de dag der 1ste maan van het thans loopende Chinesche jaar op den 2[den] Maart valt, moet men daaruit opmaken, dat het Chi-

---

1 T. a. pl. bld. 4 recto.

2 神農祭. *Schîn-noeng-tszi.*

3 T. a. pl. bld. 4 verso.

4 上元.

nesche lantaarnfeest op Java in den nacht van den 14^{den} op den 15^{den} der eerste maan — d. i. van den 1sten op den 2^{den} Maart heeft plaats gehad.

Het Chinesche lantaarnfeest heeft, zoo als in eene Chineesch-Japansche bron [1] vermeld wordt, zijn ontstaan aan een aloud gebruik te danken, waarnaar op den dag der volle maan van de eerste maand, offers aan *T'aí-yĭ* [2] gebragt en bij deze gelegenheid van 's avonds tot den volgenden morgen lantaarns gebrand worden.

Ik wil het in het midden laten of men thans nog onder *T'aí-yĭ*, welk woord "grootste Eenheid" beteekent, het oneindig Wezen verstaat, dat volgens de Chinesche cosmogonie vóór de schepping van het heelal was en als *ultima causa rerum* gesteld is [3], dan wel of men dezen naam nu meer toepast op de Zon, die als de grootste Eenheid der zigtbare natuur beschouwd en, als opgaande zon, *Yĭ* genoemd wordt. In ieder geval was het feest oorspronkelijk eene hulde aan het naar menschelijke begrippen Hoogste wezen.

De omstandigheid dat juist de dag der eerste volle maan van het jaar gekozen werd, om een offer aan *T'aí-yĭ* aan te bieden, geeft mij aanleiding, om de aandacht van den lezer op het oud Chinesche schriftkarakter te vestigen, waarmede datgene wordt uitgedrukt, wat wij het "volzijn" van de maan noemen. Ik bedoel het schriftkarakter

望

wáng.

De bestanddeelen, waaruit het bestaat zijn de teekens 臣 *tsch'ín*, onderdaan, 月 *yoeĕ*, maan en 王 *wáng*, koning. Hunne vereeniging tot één begripsteeken, wordt door de Chinezen zelven voor eene toespeling verklaard op het verschijnsel, dat de maan oplevert, wanneer zij, vol zijnde, haar aangezigt de zon toekeert, en aan deze de hulde van

---

[1] *De Japansche Encyclopedie*, vol. 4, bld. 15 v.

[2] 太乙.

[3] Le *Chou-king*, traduit par Gaubil, pag. XLV.

een onderdaan bewijst. Dit dichterlijk denkbeeld wordt op eene in het oog loopende wijze verwezenlijkt, wanneer in de lente de zon in het oosten verrijst, terwijl de volle maan nog boven de westerkim vertoeft, om aan het oog des dags, waarop haar verbleekend aangezigt gevestigd is, hare eerste hulde in het jaar te bewijzen. Voor een volk, dat natuurverschijnselen zoo vaak dichterlijk opvat, ligt het denkbeeld nabij, om met de maan en naar haar voorbeeld, insgelijks aan de alles verjongende lentezon bij hare opkomst hulde te bewijzen, en de nachtelijke illuminatie wordt een zinnebeeldig toevoegsel. Hoe schoon ook de volle maan den nacht moge verlichten, hoe heerlijk het schouwspel zij, dat de veelkleurige lantaarns aan eene feestvierende menigte aanbieden, de maan en de lantaarns verbleken, zoodra de zon opkomt, om door de geheele natuur als het "grootste Eenige" te worden gehuldigd. — Maar zon en maan zijn ook veelbeteekenende zinnebeelden der Boeddhisten. *Boeddha* en *Dharma*, de Intelligentie en de Zedewet, de twee eerste leden der boeddhistische Trias, hebben de zon en de maan tot symbolen, terwijl het derde lid der Drieheid — de kinderen van Boeddha en Dharma, d. i. de *Sanga*, of boeddhistische gemeente, door het lamplicht wordt verzinnelijkt, dat ze in hunne tempels ontsteken. De "allerhoogste Boeddha," van wien de boeddhistische Trias als een uitvloeisel wordt beschouwd, draagt daarom den naam van "Boeddha van het zonne-, maan- en lamplicht [1]." — Van het standpunt der Boeddhisten opgevat, heeft dus het lantaarnfeest, wanneer het op het genoemd tijdstip plaats heeft, eene beteekenis, die men, oppervlakkig beschouwd, daarin niet zou zoekén.

Wanneer overigens de massa des volks, en bepaaldelijk de Chinezen op Java, die zich om de leerstellingen van Boeddha minder bekreunen, de illuminatie zelve en de daarmede gepaard gaande vreugdebedrijven voor het doel van het feest houden en de ten gronde liggende denkbeel-

---

[1] 日月燈明佛, *Ži-yoĕe-tëng mìng Foĕ.* Vergel. *Das Buddha-Pantheon* von NIPPON, *Fu-siáng t'ŭ wei*, aus dem Japanischen Originale übersetzt und mit erläuternden Anmerkungen versehen van Dr. J. HOFFMANN, 1851, pag. 53, Fig. 30.

den, welke dan ook, uit het oog verliezen, zoo zal dit dengene niet bevreemden, die in aanmerking neemt, dat allegorische voorstellingen in het algemeen hare oorspronkelijke beteekenis verliezen, wanneer ze in het volksleven overgaan.

Het lantaarnfeest tijdens de eerste volle maan van het jaar wordt, volgens de opgaaf van een Chineschen Schrijver [1], vooral in het landschap *Fŏ-kién* met veel luister gevierd. In sommige huizen begint men met het illumineren reeds in den 11den nacht; maar eerst in den nacht van den 13den wordt het algemeen van huis tot huis, en het schitterende licht der lantaarns, die van veelkleurig glas of papier gemaakt, en met visschen, draken en vruchtboomen beschilderd zijn, herschept, zoo als de schrijver zegt, den nacht in een klaar lichten dag. Het lantaarnfeest duurt in *Fŏ-kién* tien dagen en eindigt met den 22sten nacht — met het laatste kwartier. In de overige gedeelten van China bepaalt zich de illuminatie tot 5 nachten.

Behalve het "eerste begin," vallende op den dag der eerste volle maan van het jaar, is er ook een tweede en een derde begin, *Tschoeng yoeën* en *Hià yoeën* aangenomen, het eene op den dag der 7de, het andere op dien der 10de volle maan van het jaar, dus op den 15den dag der beide maanden; en het tweede en derde begin werd in de eerste tijden der dynastie Soeng (J. Chr. 420) op dezelfde wijze, als het "eerste begin" door nachtelijke illuminatiën gevierd; de beide laatsten werden evenwel onder Keizer *T'aí tsôeng* van de dynastie *Soeng*, gedurende de jaren *Schŭn hóa* (999—994) afgeschaft.

Een ander Japansch werk [2] bevat over het onderwerpelijk feest nog de navolgende opgave.

"De vijftiende nacht der eerste maand wordt in China ook *Yoeën-siâo* [3], d. i. "het eerste blaauw," of *Yoeën yé* [4], "de eerste nacht," genoemd. Reeds ten tijde der dynastie *T'ang* (J. C. 613—906) bestond

---

[1] *Woè tsă tsoe*, aangehaald in de *Japansche Encyclopedie*, Deel 4, bl. 22 v.

[2] De Japansche almanak *Kwats rei fak-boets-zen*, deel 1, bld. 57 r. v.

[3] 元宵. [4] 元夜.

in *Han* [1], een oud vorstendom aan de noordelijke grens der tegenwoordige provincie *Ho-nan*, het gebruik, dat de vrouwen uit den fatsoenlijken stand de boomen met honderden van lampen verlichtten. De dames van het hof kregen, naar luid van een' anderen schrijver [2], verlof, dezen nacht te voet uit te gaan, en geen meisje van goeden huize liet zich terughouden, om aan de wandeling op den "avond der bloemige lantaarns" [3] deel te nemen. Alles wandelde langs de straten, die door lantaarns verlicht waren, alleen aan rijtuigen en paarden werd de toegang geweerd.

Het was toen een gebruik van dezen dag, dat personen van aanzien hunne verwanten rijpe oranjeappels ten geschenke aanboden.

Nadere bijzonderheden aangaande deze illuminatie en de daartoe gebezigde lantaarns, vindt men in J. F. DAVIS, *China en de Chinezen*, vertaald door Mr. C. J. ZWEERTS, 2de Deel, bl. 4, als ook in het kortelings uitgegeven *China, schilderachtige en geschiedkundige beschrijving van het land, de zeden en bijzondere gebruiken des volks enz.*, naar het Engelsch van Miss CORNER, door J. LIESE, 1854, bl. 275.

Japan, dat te gelijk met den Chineschen almanak zoo vele gewoonten en gebruiken van China heeft overgenomen, viert wel het "tweede begin" of den 15den nacht der zevende maand door eene illuminatie, op den 15den dag der eerste maand hebben echter andere feestelijkheden plaats [4].

1855, *April* 5. *Feest Tjing-bing.*

De 5de April j. l., waarop in den Javaanschen almanak een Chineesch feest *Tjing-bing* gesteld is, beantwoordt aan den 19den dag der tweede maand van het loopend jaar [5]. Met de schijngestalten van de maan staat er op dien dag geen feest in verband, maar wel met de verdeeling van

---

1 韓.

2 *Líng-í siaò schuĕ.*

3 花 燈 夕. *Hoā tēng sĭ.*

4 *De Japansche Encyclopedie*, deel 4, bld. 14 v.

5 1855.

het zonnejaar in 24 tijdperken. De Chinezen deelen namelijk elk hunner twaalf afdeelingen van den zonneweg nog eens midden door; hierdoor ontstaat dus eene verdeeling der Ecliptica in 24 gelijke deelen, of halve maanden, elk van 15°, een tijdvak van ruim vijftien dagen uitmakende. Deze verdeeling noemen zij *Tsiĕ-k'í* [1], d. i. afdeelingen van het weer of weerwijzingen. De lente van hun zonnejaar begint dienvolgens met de intrede der zon in den 15den graad van den Waterman, dus met onzen derden Februarij.

Met de intrede der zon in den 15den graad van de Ram, den 5den April, begint het tijdvak *Ts'ing-míng* [2], d. i. in het *heldere*, en het schijnt dat het deze term is, die door het in den Javaanschen Almanak opgegeven *Tjing-bing* bedoeld wordt. Men ziet hieruit hoe moeijelijk het is, Chinesche woorden teregt te brengen, wanneer ze alleen volgens de onzekere uitspraak naar een der vele tongvallen worden opgegeven, zonder dat ze door de aanhaling der Chinesche schriftkarakters zijn bepaald en buiten twijfel gesteld.

"In het *heldere* tijdvak vertoonen bergen en rivieren en het plantenrijk zich in den schoonsten tooi. De Paullownias overdekken zich met prachtige bloemen, de rozen loopen uit; de mollen worden tot kwartels, de krekels doen zich weder horen en de zangvogels kwelen. Op nieuw vertoont zich de regenboog; de jonge dochters vatten de vrouwelijke taak der opvoeding van den zijdeworm op, enz. enz."

1855, *Junij* 18. *Feest Pèk tjoen.*

De 18de Junij van het loopend jaar (1855) beantwoordt aan den 5den dag der vijfde maand van den Chineschen almanak over dit jaar. In China en in Japan hebben op dezen dag onderscheidene feesten plaats. Uit den opgegeven naam *Pèk-tjoen*, door welks tweede lettergreep, naar ik ver-

---

1 節氣. 2 清明.

moed, het woord *tsch'oeën*, schip, bedoeld is, meen ik te moeten opmaken, dat er spraak is van den wedstrijd met roeibooten, welke de Chinezen jaarlijks op dezen dag houden. "In Canton worden," zoo als J. F. DAVIS, in zijn *China en de Chinezen*, Deel 2, bl. 12 verhaalt, "op den 5den dag der 5de maan zeer lange naauwe booten, opzettelijk daartoe gebouwd, met veertig, zestig, ja somtijds tot tachtig roeijers bemand, die onder het roeijen de maat houden op het slaan van eene gong, waarmede een man van de equipagie overeind in het vaartuig staat. Al die vaartuigen roeijen met grooten naijver tegen elkander om het hardste op de rivier en er vallen ook dikwijls ongelukken voor, door het omslaan dier "draakbooten," zoo als zij om hare aanmerkelijke lengte genoemd worden. Dit feest maakt een der athletische spelen der Chinezen uit." — Soortgelijk zijn ook de denkbeelden, welke Miss CORNER, in hare schilderachtige beschrijving van China aangaande dit volksvermaak te kennen geeft. Het wordt door haar het "feest van den Draak" genoemd, maar door eene drukfeil is in onze Nederduitsche uitgave, bl. 277, daaruit een "feest van den Drank" geworden.

Volgens opgave van Japansche schrijvers [1] "houden de Chinezen ook in Japan en bepaaldelijk in de baai van Nagasaki, waar zij hunne factorij hebben, dezen wedstrijd met een aantal booten, die ze met vlaggen en wimpels versieren. Terwijl zij tegen elkander om het hardste roeijen, schreeuwen ze gedurig *pai lon! pai lon!* [2] en de boot, die het snelste is, behaalt de overwinning."

"Naar het schijnt," zoo vervolgt onze Japanschen schrijver, "doelt dit op het verjagen van den Draak, ten behoeve van de ziel van *Kiöe-yoeën*." waarover straks nader.

Deze drakenjagt wordt in den Japanschen almanak [3] als eene "wedvaart te water" [4] vermeld, met bijvoeging, dat de daartoe gebezigde boo-

---

[1] *De Japansche Encyclopedie*, deel 4, bl. 19 v.

[2] 排 龍, *P'aï long*, d. i. maakt jagt op den Draak!

[3] *Kwats-rei fak-boets zen*, deel 4, bl. 14 v.

[4] 競 渡, *King tŏ'e*, volgens de Japansche uitspraak "*Keido*."

ten door de Chinezen "eendenwagens" [1] en het roer "waterpaard" [2] genoemd worden.

Aangaande den oorsprong van deze drakenjagt vindt men elders [3] de volgende uit een Chinesche bron ontleende opgaaf.

KIŎE YOEÊN [4] [hij was uit het koninklijk huis van *Ts'oe* [5] en diende koning *Hoâi-wâng*, die van 328 tot 290 vóór Chr. geb. over het koninkrijk *Ts'oe* regeerde, in hoedanigheid van *Sân-liû Ta-fôe*, zoo veel als *Major domus*] — *Kiŏe yoeên* had, toen hij in den oorlog tegen de *Tsîn* te kort schoot, zich zelven in de rivier *Miĕ lô* [6] gestort en daar den dood gevonden. Zijne landslieden waren daarmede zeer begaan, en bragten hem telkens op den verjaardag van zijnen dood, zijnde de 5de der 5de maand, een offer bestaande in rijst, dien zij in bamboesbuizen deden en aan de rivier prijs gaven. Dit duurde tot in het tijdperk *Kiên-woè* (25—55 na Chr. geb.), toen onverwachts voor een aanzienlijke bewoner van *Tsch'âng schâ foe* een meester of geletterde zich vertoonde, die verklaarde de *Sân-liû Tá-fôe* te zijn en tot hem zeide: "Ik zie met genoegen, dat gijlieden offers brengt, maar uwe gaven zijn dit jaar door den rivierdraak ontvreemd. Wilt gijlieden mij eene gunst bewijzen, stopt dan de buizen met *Liên* [7]-bladeren digt en wikkelt er nog bontkleurige zijdedraad omheen. Dit zijn twee dingen, die de rivierdraak ontziet." Ten gevolge dezer raadgeving [zij was allezins menschkundig] ontstond daar ter plaatse het gebruik om koeken van rijst of gierst in kalmoes-

---

1 梟車, *Foe-tsché.*

2 水馬 *schoèi-ma:* dit woord is anders gewoonlijk de naam van *Ranatra natans.*

3 De Japansche Encyclopedie, deel 4, bl. 18 v.; deel 105, bl. 17 r.

4 屈原. 5 楚.

6 De rivier *Miĕ lo* (汨羅), of *Miĕ schoeì* (汨水) in de provincie *Hoe-nân*, valt, na *P'îng kiâng* op 28″ 42′ 20″ n. br. en 3″ 5′ lengte ten westen van Pĕking te hebben gepasseerd, in het binnenmeer *Tong ting.*

7 *Melia azedarach* Linn.

bladen gewikkeld te koken en met bladen van *Melia azedarach* en vijfkleurige zijdedraad te omwinden."

Het verdient opmerking, dat gelijktijdig met de wedvaart, die de Chinezen op den 5^{den} dag der 5de maand in de baai van Nagasaki houden, het Japansche Vlaggenfeest gevierd wordt, waarin ook de Nederlanders door het hijschen hunner vlag deel nemen.

1855, *September* 10. *Feest Tji jó ka.*

De 10de September van het loopend jaar beantwoordt aan den 29sten of laatsten dag der zevende maand van den Chineschen almanak over dit jaar. Op dezen dag heeft in China geen periodiek feest plaats; maar wel op den daarop volgenden of eersten dag der 8ste maand, die in den almanak kort af *Pă sŏ* [1] of eerste dag der 8ste maand genoemd wordt. In China is het gebruik om elkander op dien dag geschenken en heilwenschen aan te bieden, die men *Pă-sŏ hó* [2], in den tongval van *Fŏ-kién, Pat-sok-ka* noemt. Ik vermoed dus dat in den Javaanschen almanak dit feest bedoeld is, en voeg hier eenige opgaven aangaande de gebruiken bij, die, volgens Chinesche bronnen, op dezen dag in acht genomen worden.

Vóór zonsopgang hecht men aan de deuren der huizen een papier met het opschrift:

八月一日天中節
赤口白舌隨節滅

---

1 八朔.

2 八朔賀

d. i. "Mogen op den eersten dag der achtste maan, op het oogenblik van den middag, zij die rood van mond en wit van tong zijn (zij die aan hunne beloften te kort doen) onmiddelijk uitgeroeid worden."

Oudtijds werd die dag voor ongelukkig gehouden, en de waarzeggers plagten deze woorden op bordjes te schrijven, die men "middag bordjes" [1] noemde, en aan de deuren van aanzienlijken en geringen te hechten. Het is een gebruik, dat in verband staat met een oud gezegde, volgens hetwelk de Koning van het "Groote Rijk," die het slot van 's Hemels midden, of van den middag, bewoonde, een verbond had gesloten met de menschen. Daar deze echter aan hunne oorspronkelijke gevoelens niet getrouw bleven, veranderde hij zich plotseling in den Vuurgod, verbrandde het slot van 's Hemels midden en sprak bij die gelegenheid de boven vermelde verwensching uit [2].

Tot de oude gebruiken van dezen dag behoort ook het offeren van meelspijzen uit het nieuwe graan, eene plegtigheid, bekend onder den naam van *liû* [3]. Aan de geesten worden de eerstelingen van den nieuwen oogst aangeboden, en het landvolk vergast zich op het nieuwe graan. Deze dag wordt voorts beschouwd als een dag van "wederkeerig vertrouwen," en men zendt elkander geschenken. Wie een geschenk aanneemt, zendt een tegengeschenk aan den gever, en zulks ten blijke dat hij niet let op het verschil van stand.

Behalve de aangehaalde feesten worden door de Chinezen nog eenige gevierd, die men in den Javaanschen almanak niet vermeld vindt. Daaronder behooren voornamelijk het Nieuwe jaar, hetwelk in 1855 op den 17den Februarij viel, en de Chinesche Allerzielendag — het feest ter gedachtenis van hunne afgestorvenen, dat op den eersten dag der zevende maand, in het loopende jaar op den 13den Augustus valt.

Leiden, den 4den Mei 1855. D^r. J. HOFFMANN.

---

1 天中札, *t'iên-tschoêng-tschă*. Bijgeloof en vrees werkten de waarzeggers in de hand en hechtten aan diergelijke bordjes de beteekenis van plotselingen dood.

2 De Japansche Encyclopedie, deel 4, bl. 33, v. v.

3 膢.